Materiallar to’plami · Conference Proceedings

TIL, TARJIMA VA TA’LIM: GLOBAL KOMMUNIKATSIYA VA RAQAMLI INNOVATSIYALAR DAVRIDA YANGI YONDASHUVLAR

03 October 2026

UDK 37

TIL O‘QITISH METODIKASI VA RAQAMLI PEDAGOGIKA

TIL O’QITISH METODIKASI VA RAQAMLI PEDAGOGIKA

Gulchiroy Sobirjon qizi Abdukarimova[a,*], Gulchiroy Sobirjon Qizi Abdukarimova[b]

[a] *Turon universiteti, Andijon filiali*

[b] *Turon Universiteti Andijon Filiali*

✉ abdukarimovagulchiroy9@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada zamonaviy ta’lim jarayonida til o‘qitish metodikasining rivojlanishi hamda raqamli pedagogikaning imkoniyatlari yoritilgan. Til o‘rgatishda an’anaviy metodlar bilan bir qatorda raqamli texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari, interaktiv ta’lim vositalarining o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishdagi o‘rni tahlil qilinadi. Shuningdek, raqamli platformalar, multimedia resurslari, sun’iy intellekt va onlayn ta’lim vositalaridan samarali foydalanish bo‘yicha metodik tavsiyalar beriladi.

Kalit so‘zlar

til o‘qitish metodikasi, raqamli pedagogika, raqamli texnologiyalar, kommunikativ kompetensiya, interaktiv ta’lim, multimedia, sun’iy intellekt, elektron ta’lim.

DOI: 10.5281/zenodo.23281513

Bugungi kunda ta’lim tizimida yuz berayotgan texnologik o‘zgarishlar o‘qituvchidan nafaqat o‘z fanini chuqur bilishni, balki zamonaviy pedagogik va raqamli vositalardan samarali foydalanishni ham talab qilmoqda. Ayniqsa, til o‘qitish jarayonida raqamli texnologiyalarning imkoniyatlari kengayib, ta’lim oluvchilarning mustaqil ishlashi, muloqot qilishi, tinglab tushunishi, yozma va og‘zaki nutqini rivojlantirish uchun yangi sharoitlar yaratilmoqda.

Til o‘qitish metodikasining asosiy maqsadi o‘quvchida tilni amaliy ravishda qo‘llash, turli kommunikativ vaziyatlarda fikrini aniq va tushunarli ifodalash ko‘nikmasini shakllantirishdan iborat. Raqamli pedagogika esa ushbu maqsadga erishishda texnologik imkoniyatlardan pedagogik jihatdan asoslangan holda foydalanishni ta’minlaydi.

Til O’qitish metodikasining asosiy tamoyillari.

Til o‘qitish samaradorligi, avvalo, to‘g‘ri tanlangan metod va yondashuvlarga bog‘liq. Zamonaviy til ta’limida kommunikativ, kompetensiyaviy, interaktiv va shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi.

Kommunikativ yondashuvda asosiy e’tibor til birliklarini yodlashga emas, balki ularni real muloqot jarayonida qo‘llashga qaratiladi. Masalan, o‘quvchilarga kundalik hayotga oid suhbatlar, rolli o‘yinlar, munozaralar va muammoli vaziyatlar taklif qilinadi.

Interaktiv metodlar esa o‘quvchini ta’lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi. “Aqliy hujum”, “Klaster”, “B-B-B”, rolli o‘yinlar, juftlik va guruhlarda ishlash kabi metodlar o‘quvchilarning faolligini oshirish bilan birga, hamkorlikda o‘rganish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Shuningdek, differensial yondashuv ham til o‘qitishda muhimdir. Chunki o‘quvchilarning til bilish darajasi, qiziqishi, o‘zlashtirish tezligi va ta’lim ehtiyojlari bir xil bo‘lmaydi. O‘qituvchi topshiriqlarni

o‘quvchilarning individual imkoniyatlariga moslashtirishi maqsadga muvofiq.

Raqamli pedogogika Tushunchasi

Raqamli pedagogika — ta’lim jarayonida raqamli texnologiyalar, elektron resurslar va onlayn vositalardan pedagogik maqsadlarda foydalanishga asoslangan yondashuvdir. Uning asosiy vazifasi texnologiyadan shunchaki foydalanish emas, balki undan ta’lim sifatini oshirish uchun maqsadli foydalanishdan iborat.

Til ta’limida raqamli pedagogika quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- elektron darslik va o‘quv materiallaridan foydalanish;
- audio va video materiallar orqali tinglab tushunish ko‘nikmasini rivojlantirish;
- interaktiv mashqlar tashkil etish;
- onlayn test va baholash vositalaridan foydalanish;
- videokonferensiyalar orqali masofadan muloqot qilish;
- elektron lug‘atlar va tarjima vositalaridan foydalanish;
- sun’iy intellekt asosidagi ta’lim vositalaridan foydalanish;
- o‘quvchilarning individual ta’lim trayektoriyasini shakllantirish.

Til o’qitishda raqamli texnologiyalarning o’rni.

Raqamli texnologiyalar til o‘rganishni yanada interaktiv va amaliy jarayonga aylantirishi mumkin. Masalan, audio materiallardan foydalanish orqali o‘quvchilar turli talaffuz va nutq tezligini eshitib, tinglab tushunish qobiliyatini rivojlantiradi.

Video materiallar esa tilni real kommunikativ kontekstda o‘rganishga yordam beradi. Film parchalari, intervyular, podkastlar va videodarslar orqali o‘quvchi nafaqat grammatik qoidalarni, balki tilning tabiiy qo‘llanishini ham kuzatadi.

Interaktiv testlar o‘quvchiga o‘z bilimini tezkor tekshirish imkonini beradi. O‘qituvchi esa test natijalari asosida o‘quvchilarning qaysi mavzularda qiyinchilikka duch kelayotganini aniqlashi mumkin.

Bundan tashqari, raqamli platformalar mustaqil ta’lim uchun ham qulay sharoit yaratadi. O‘quvchi darsdan tashqari vaqtda yangi so‘zlarni o‘rganishi, audio materiallarni tinglashi, yozma topshiriqlarni bajarishi va o‘z bilimini mustaqil nazorat qilishi mumkin.

Sun’iy intellekt va til ta’limi

So‘nggi yillarda sun’iy intellekt texnologiyalarining ta’limga kirib kelishi til o‘qitish metodikasiga ham yangi imkoniyatlar olib keldi. Sun’iy intellekt asosidagi vositalar matn yaratish, grammatik xatolarni aniqlash, savollarga javob berish, suhbatni modellashtirish va individual mashqlar tayyorlash kabi vazifalarda qo‘llanishi mumkin.

Masalan, o‘quvchi sun’iy intellekt vositasi yordamida xorijiy tilda suhbat mashq qilishi yoki yozgan matnidagi grammatik va uslubiy xatolarni aniqlashi mumkin. O‘qituvchi esa undan turli darajadagi o‘quvchilar uchun mashqlar va topshiriqlarni tayyorlashda yordamchi vosita sifatida foydalanishi mumkin.

Biroq sun’iy intellektdan foydalanishda o‘quvchining mustaqil fikrlashi va ijodiy faoliyati saqlab qolinishi zarur. Texnologiya o‘qituvchining pedagogik faoliyatini to‘liq almashtiruvchi vosita emas, balki ta’lim jarayonini qo‘llab-quvvatlovchi vosita sifatida qaralishi lozim. Shuningdek, sun’iy intellekt yaratgan ma’lumotlarni tekshirish, akademik halollik va shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish masalalariga ham e’tibor qaratish kerak.

Raqamli Pedogikaning afzalliklari va muammolari

Raqamli pedagogikaning muhim afzalliklaridan biri — ta’limning moslashuvchanligidir. O‘quvchi materiallarni o‘ziga qulay vaqtda takrorlashi, turli formatdagi resurslardan foydalanishi mumkin. Multimedia vositalari esa vizual, audio va matnli materiallarni birlashtirib, o‘quv jarayonini boyitadi.

Shu bilan birga, raqamli ta’limning ayrim muammolari ham mavjud. Texnik vositalar va internetga kirish imkoniyatining turlicha bo‘lishi ta’limdagi raqamli tengsizlikni yuzaga keltirishi mumkin. Bundan tashqari, texnologiyadan haddan tashqari foydalanish o‘quvchilarning chalg‘ishiga yoki tayyor javoblarga ortiqcha tayanishiga sabab bo‘lishi ehtimoli mavjud.

Samarali metodik model.

Til darslarida raqamli pedagogikani quyidagi ketma-ketlik asosida tashkil etish mumkin:

1. **Maqsadni belgilash.** Dars yakunida o‘quvchi qanday bilim va ko‘nikmaga ega bo‘lishi aniqlanadi.
2. **Raqamli vositani tanlash.** Belgilangan maqsadga mos platforma yoki elektron resurs tanlanadi.
3. **Faoliyatni tashkil etish.** O‘quvchilar individual, juftlik yoki guruh shaklida topshiriqlarni bajaradilar.
4. **Muloqot va amaliyot.** O‘rganilgan til birliklari real yoki modellashtirilgan kommunikativ vaziyatlarda qo‘llanadi.
5. **Baholash.** Test, loyiha, og‘zaki javob yoki yozma topshiriq orqali natija aniqlanadi.
6. **Refleksiya.** O‘quvchilar o‘zlashtirgan bilimlari va duch kelgan qiyinchiliklarini tahlil qiladilar.

Xulosa qilib aytganda, til o‘qitish metodikasi va raqamli pedagogikaning uyg‘unlashuvi zamonaviy ta’lim jarayonini takomillashtirish uchun katta imkoniyat yaratadi. Raqamli texnologiyalar til o‘rganishni interaktiv, moslashuvchan va amaliy yo‘nalishga olib borishi mumkin.

Biroq texnologiyaning o‘zi ta’lim sifatini kafolatlamaydi. Uning samaradorligi o‘qituvchining metodik mahorati, to‘g‘ri pedagogik maqsad qo‘yishi, o‘quvchilarning ehtiyojlarini hisobga olishi va raqamli vositalardan oqilona foydalanishiga bog‘liq.

Shu sababli zamonaviy til o‘qituvchisi an’anaviy pedagogik tajriba bilan raqamli kompetensiyani uyg‘unlashtirishi, o‘quvchini faol muloqotga jalb qilishi va texnologiyalardan mustaqil hamda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish vositasi sifatida foydalanishi muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

[1] Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press.

[2] Harmer J. The Practice of English Language Teaching. Pearson Education.

[3] Chapelle C. A. Computer Applications in Second Language Acquisition. Cambridge University Press.

[4] Mishra P., Koehler M. J. Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge. Teachers College Record.

[5] UNESCO. Guidance for Generative AI in Education and Research. UNESCO.

[6] O‘zbekiston Respublikasining ta’lim va raqamlashtirish sohasiga oid me’yoriy-huquqiy hujjatlari.